

**Uunga siunnersuut: Utoqqaat illersuisuat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxx
2019-imeersaq.**

Peqqissutsimut, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoq

pillugu

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut

ISUMALIUTISSIISUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini makku ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Mala Høy Kúko, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Stine Egede, Inuit Ataqaatigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Karl Kristian-Kruse, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Malene Vahl Rasmussen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Anna Wangenheim, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Aqqa Samuelsen, Inuit Ataqaatigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Mikivsuk Thomassen, Inuit Ataqaatigiit

UKA2019-mi ulloq 2. oktober 2019-imi siullermeerinerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

1. Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Utoqqaat Illersuisuata naalakkersuinikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnissaanut sinaakkusiinissaq inatsisissatut siunnersuummi matumani Naalakkersuisut kissaatigaat. Inatsisissatut siunnersuut ulloq 1. Januar 2020-imi atuutilissasoq siunnersuutigineqarpoq. Utoqqaat Illersuisoqalernissaat pillugu inatsisissatut siunnersuut utoqqaat atugaasa inuiaqatigiinnilu soqutigisat siuarsarneqarnissaannik siunertaqarpoq. Saqqummiussissummi allassimavoq, Utoqqaat Illersuisuannik pilersitsinissaq Naalakkersuisut ataatsimut utoqqarnut politikksamut atatillugu suliaqarnerattut naalakkersuisooqatigiillu anguniagaasa ilaattut isigineqassasoq. Illersuisunut pilersinneqareersimasunut Meeqqat Illersuisuannut aamma Innarluutillit Illersuisuannut sanilliullugu Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanneersunik aaqqiineq aallaaveqartussaamera pineqanngimmat ilanngullugu erseqqissarneqarpoq. Utoqqaat Illersuisuata naalakkersuinikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnissaa nukittuumik inissisimalluni annertuumillu paasisimasaqarnissaa pingaartinneqartorujussuuvoq. Utoqqaat Illersuisuata soqutigisaqartullu allat utoqqaat atugaat pillugit aammalu suliniutinik nutaanik kiisalu utoqqaat atugaat pillugit siunnersuillunilu ilitersuisarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

2. Siunnersuut Inatsisartunit siullermeerneqarnera

Inatsisissatut siunnersuutip ulloq 2. oktober 2019-imi siullermeerneqarnerata kingorna partiit tamarmik immikkoortoq ataatsimiititaliamut suliaassanngortippaat, tamatumunngalu atatillugu utoqqaat atugarisaat pillugit suliniuteqarnissaq pisariaqartoq aammalu inuiaqatigiinni utoqqaat soqutigisaasa isumagineqarnissaat pisariaqartoq annertuumik tapersorsorneqarpoq.

Inatsisissatut siunnersuutip imarisaanut tunngatillugu ajornartorsiutit assigiinngitsut siullermeerinninnermi qaqqineqarput, pingaartumillu Utoqqaat Illersuisuata sulinermini Naalackersuinikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnissaa eqqartorneqarpoq.

3. Tusarniaanermi akissutit

Tusarniaanermi akissutigineqartut inatsisissatut siunnersuummut ilanngunneqarput, tamannalu Inatsisartut siulittaasoqarfiata iluserisassatut piumasaqaataanut naapertuuppoq.

Piffissami 8. aprilimiit 13. majimut 2019 siunnersuut tusarniutigineqarsimavoq. Tamatuma saniatigut siunnersuut tusarniaavimmi www.naalackersuisut.gl-imi tamanut tusarniutigineqarpoq Ilanngullugu.

Nammineq suliffeqarfimmik aallartinnermi misilittakkat tunngavigalugit Meeqqat Illersuisuat Innarluutillillu Illersuisuat tusarniaanermi akissuteqaatinik naleqquttunik tunniussaqaarsimasut ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Utoqqaat atugaasa pitsanngorsarneqarnissaannut aalajangersimasumik suliniuteqartoqalernera utoqqaallu oqaaseqartartoqalernissaannut periarfissaqalerneq taakku tamarmik pitsaasutut isumaqarfigaat. Taamaattoq Innarluutillit Illersuisuata oqaatsip “illersuisoq” pillugu oqaaseqaataa ataatsimiititaliamit erseqqissarneqarnissaa kissaatigineqarpoq, tassa, Innarluutillit Illersuisuat isumaqarmat illersuisutut aqqissuussinerni atuutereersuni “atorunnaariartorneqartoq”.

Naalagaaffiit Peqatigiit Europarådilu utoqqaat pisinnaatitaaffii pingaartillugit nalunaarummik ilusilersuisut Meeqqat Illersuisuata tusarniaanermut akissuteqaammi erseqqissaatigaa. Utoqqaat Illersuisuannik pilersitsiniarnermut atatillugu suliaq pineqartoq attuumassuteqarluinnartut Meeqqat Illersuisuata isigaa.

Utoqqaat Illersuisuat Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup allaffeqarfianut inissinniarneqarnera pillugu siunnersuut IMAK-p aamma Meeqqat Illersuisuata ajornartorsiutit isumaqarfigigaat ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Tamanna Utoqqaat Illersuisuata naalackersuinikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnissaanut tuungatillugu ernumalernermik pissuteqarpoq, Pariisimilu Tunngavinnut akerliusoq Meeqqat Illersuisuanit aamma Innarluutillit Illersuisuanit eqqumaffigeqquneqarpoq.

Utoqqaat Illersuisuata aamma Innarluutillit Illersuisuata ataatsimut allatseqarfeqarnissaat IMAK-p aamma Meeqqat Illersuisuata siunnersuutigaat. Taama eqqarsaateqarneq Innarluutillit Illersuisuata nammineq erseqqissaaneranut attuumassuteqarluinnarpoq, tassa Utoqqaat Illersuisuat aamma Innarluutillit Illersuisuat assigiimmik unammilligassarpassuaqarmata.

Tusarniaanermi illuatungeriit apeqqutaannut oqaaseqaataannullu Naalackersuisut akissuteqaatiminni isummerfigisimanngikkaat ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Tusarniaanermi akissuteqartarnermi siunertarineqartarpoq inatsisissatut siunnersuummut atatillugu tusarniaaffigineqartut maluginiarsimasaat Naalackersuisunit isummerfigineqartarnissaat. Tusarniaanermi akissutigineqartartut ataasiakkaarlugit ileqquusumillu akissuteqaatit atornagit Naalackersuisut piffissaqarluarlutik oqaaseqarfigisassagaat ataatsimiititaliamit pingaartinneqarpoq.

Tusarniaaffigineqartut arlallit erseqqissaatigaat, piffissap toqqagaaffiup sivissusaa ukiunik sisamanik sivissuseqartariaqartoq siunnersuutigineqartut ukiut pingasuunatik. Taamaaliornikkut sulinerup ataavartuunissaa qulakkeerneqassaaq, ilisimasallu annaaneqarsinnaanerisa annikillisinneqarnissaa qulakkeerneqarluni. UKA2019-imut atatillugu Meeqqat Illersuisuata toqqagaasernerata sivitsorneqarnissaa siunertaralugu inatsisissatut siunnersuummik Naalackersuisut saqqummiussaqrput, taamaaliornikkut piffissaq

toqqagaaffiusoq ukiunik pingasuniit sisamanut sivitsorneqassalluni. Utoqqaat Illersuisuannik toqqaasarnerup ukiunik pingasunik sivisussuseqartussatut siunnersuutigineqarnera ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Utoqqaat Illersuisoqalernissaannik aaqqissuussineq Meeqqat Illersuisuata aaqqissugaaneraniq tunngaveqarmat ataatsimiititaliamit naleqquttuosorineqarpoq Utoqqaat Illersuisuata piffissaq toqqagaaffia aamma ukiunik sisamanik sivisussuseqassappat.

4. Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliaqarnera

Aallarniutigalugu oqaatigineqassaaq siunnersuummik matuminnga ataatsimiititaliaq suliarinninnermini nalunaarusiamik ”Ældre menneskers liv og helbred i Grønland”¹-mik (Kalaallit Nunaanni utoqqaat inuunerat peqqissusaallu) taaguutilimmik qanittumi saqqummersinneqartussamut atatillugu Peqqissutsimut, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisumik paasissutissiiffiusumik ataatsimeeqateqarmat. Nalunaarusiaq Statens Institut for Folkesundhed-mit saqqummersinneqarpoq, ilisimatusarnermi ineriartornermilu suliniutinik suliaqartartunik suleqatigiiffinni pingasuusuni Arktisk Aldring (AgeArc)-mi ilisimatusartunit allanneqarsimasoq. Nalunaarusiami utoqqaat nunatsinni inuunerat, atugaat peqqissusaallu pillugit allaaserinnittoqarpoq, siunissami utoqqarnut tunngasuni pilersaarusiornermi eqqumaffigisassanik inerneqartartussa. Tamatumunnga atatillugu immikkoortut akuutitsineq paasissutissiisarnerlu Utoqqaat Illersuisuata siunissami suliaasaanut attuumassuteqartut ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

5. Apeqquteqaatit

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnerminut atugassaminik apeqqutit arlallit akeqqullugit Peqqissutsimut, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisumut qinnutigaa. Ataatsimiititaliap apeqquteqaataasa assilineri Naalakkersuisullu akissuteqaatai isumaliutissiissummut matumunnga ilanngussatut 1, 2, 3 aamma 4-tut ilanngunneqarput.

Inatsisissatut siunnersuut akuerineqassappat Utoqqaat Illersuisuata suliaasai sumut killeqarnerisut qanorlu paasineqassanersut ataatsimiititaliap apeqquteqaarnermigut paasisaqarfigerusussimagaluarpa. Taamaattumik apeqqutigineqarpoq utoqqarnut tunngatillugu inunnut ataasiakkaanut siunnersuinerup aamma utoqqarnut tamanut pitsaasumik siunnersuinerup ilitsersuinerullu ersarissuunissaat tikikkuminartuunissaallu qulakkeerneqarnissaa pillugu siunnersuinermi ilitsersuinermilu immikkoortinneqarsinnaasariaqarput. Naalakkersuisut akissuteqaataanni allassimavoq, Utoqqaat Illersuisuat siunnersuineq ilitsersuinerlu isumagisassagai oqartussanullu attuumassuteqartunut innersuussisartussaasoq. Peqatigisaanilli suliaasani aalajangernsimasuni siunnersuinermi sullissinnermilu kommunit aamma akisussaapput, akerlianik Utoqqaat Illersuisuata suliaasai nalinginnaasususaallutik.

Taamaattumik ”suliaasat nalinginnaasut” nassuiarneqarnissaa pillugu ataatsimiititaliap Naalakkersuisut qinnuigai. Akissuteqaammi matumani allassimavoq, pissutsinut nalinginnaasunut assersuutigalugu utoqqaat ineqarnerannut tunngasut utoqqaat peqqinnartumik inuuneqarusunnerannut paaqqutarineqarnerisalu pitsaasuunissaanut tunngassuteqartunut Utoqqaat Illersuisuat oqaaseqartartuussasoq.

¹ https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/aeldre_menneskers_liv_og_helbred_i_groenland

Kalaallit Nunaanni utoqqaat atugaannut tunngatillugu utoqqarnut siunnersorneqarnissamik ilitsersorneqarnissamillu pisariaqartitsisunut ikiuinissamut allatut aaqqiisoqarsinnaanera pillugu ataatsimiititaliamit aamma qulaajarniarneqarsimagaluarpoq. Taamaaliornikkut Utoqqaat Illersuisuata isumagalugit suliassaatur naatsorsuutigineqartut utoqqarnut siunnersortimik allamilluunniit tassunga assingusumit nuna tamakkerlugu suliaqartumit inuiaqatigiinnilu utoqqaat soqutigisaannik isumagineqarsinnaanersut pillugu Naalakkersuisut ataatsimiititaliamit apeqquteqarfigineqarput. Akissuteqaat ima allassimasoq issuarneqarpoq:

”Siumut, Atassut, Nunatta Qitornai, Inuit Ataqatigiit aamma Demokraatit 2019-imut aningaasanut inatsisissap isumaqatigiissutigineqarnerani tulliullugu taaneqartoq isumaqatigiissutigaat: ”Aammattaaq utoqqaat oqaaseqartuannik 2020-imit pilersitsinissamik aningaasaliinedqarpoq, tassani naatsorsuutigalugu 2019-imi pisariaqartumik inatsisissatut tunngavissaq pilersinneqassasoq”. Isumaqatigiissut taanna tunngavigalugu 0,8 mio. kr-it immikkoortinneqarput. Killiliussat taakku aallaavigalugit Naalakkersuisut sulipput, taamaammallu iluseq alla ilutsinilluunniit allat, aningaasanut killiliussat isumaqatigiissutigineqartut iluanni naammassineqarsinnaanngitsut, eqqarsaatigisimanagit”.

Aningaasaliissutigineqartut iluini illersuisoqarnermut aaqqiissutaasinnaasut allat eqqarsaatigineqarsimanngitsut ataatsimiititaliap paasivaa.

5.1 Utoqqaat pillugit Siunnersuisoqatigiit aamma utoqqaat kattuffii

Ataatsimiititaliap innersuussutigaa Nuuk Ugeavisimi nr. 44-mi, 30. oktoberimi saqqummersumi ilanngunneqarsimasoq. Ataatsimiititaliallu tulliuttuni naatsumik allaaserissavaa aammalu Utoqqaat Siunnersuisoqatigiivisa Utoqqaat Illersuisuannut suut naatsorsuutigerai nassuiassallugit.

Kiisami Utoqqaat Illersuisoqalerniarunarmata nuannaarutigalugu peqatigisaanillu ilisimatitsissutigalugu kommunit utoqqaat pisinnaatitaaffiinik ikiorsiisanninnerat pillugu pisortat sullissinerat pillugu naammagittaalliuutigerusukkalarlugit qanorli iliornissartik nalullugu utoqqarnit akuttunngitsumik saaffigineqartarlutik Kommuneqarfik Sermersuumi Utoqqaat Siunnersuisoqatigiit siulittaasuata oqaatigaa. Aammattaaq Utoqqaat Siunnersuisoqatigiivisa erseqqissaatigissavaat, Kommuneqarfik Sermersuumi ataasiinnarmik Utoqqaat Siunnersuisoqatigeeqarmat ilisimatitsissutigaluguli sinerissami utoqqaqarmat tusaaneqarneq ajortunik. Aammattaaq siulittaasup ilisimatitsissutigaa utoqqaat sanngiitsut amerliartormata kissaatigalugulu pisortanit utoqqaat atugarisaat eqqumaffigineqarnerusariaqartut.

6. Siunnersuutip aningaasatigut kingunerisassai

Siunnersuutip piviusunnigortinneqarnerani aningaasatigut kingunerisassai siunnersuummut oqaaseqaatini nalinginnaasuni allaaserineqarput. Tassani allassimavoq, Utoqqaat Illersuisoqarfiat Nunatta Karsianit tapiissuteqarnikkut aningaasalersorneqassasoq, tassa ukiumut 0.8 mio. kr.-t aalajangerneqarsimallutik.

Illersuisunut marluusunut (Innarluutillit Illersuisuannut) 3,5 mio. kr.-t aamma (Meeqqat Illersuisuannut) 6 mio. kr.-t immikkoortinneqartartut ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq².

² FFL2020 hovedkonto 30.14.31

Utoqqaat Illersuisuannut 0,8 mio. kr.-inik aningaasatigut atugassaqartitsineq Utoqqaat Illersuisuata periarfissaanik annertuumik killiliisutut ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq. Soorlu assersuutigalugu Utoqqaat Illersuisuata sulinerminut atatillugu angalasarnissaa naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Missingersuutit saqqummiunneqartut aallaavigalugit assersuutigalugu Nuup avataani utoqqaat tikeraarneqartarnissaannut angalasinnaanerit annertuumik killilerneqarnissaat ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq.

7. Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai

Naak Utoqqaat Illersuisuat pisortaqaarfimmut attuumassuteqartumut suliaq aalajangersimasoq pillugu saaffiginninnissaq innersuussinnaagaluaraa Utoqqaat Illersuisuata suliaasaqarfimmi iluani ingerlassinnaagaluaraa utoqqaat aalajangersimasumik sullinneqarnissaq ugartortaraat ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq.

Utoqqaat Illersuisoqarfiannik pilersitsinermi nammineq allatseqarfeqarnissaa pitsaanerpaassasoq ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq. Peqatigisaanilli tamatumap pilersinneqarsinnaaneranut aningaasaliissutigineqartut iluini periarfissaqanngitsoq ataatsimiititaliamit ilisimaneqarpoq. Utoqqaat Illersuisuannit allaanerumik aaqqiissuteqartoqarnissaa eqqarsaatigineqarsimanngitsoq aamma ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

Utoqqaat Illersuisuannik assigisaanilluunniit aaqqiinikkut nuna tamakkerlugu utoqqaat siunnersorneqarnissamut ilitersorneqarnissamillu pisariaqartitsinerat taamatuttaaq tapersorneqartariaqartoq matumani ataatsimiititaliamit aaqqiissutissatut isumaqarfigineqarpoq. Matumani oqartussat aammalu inuiaqatigiinni utoqqarnut oqaaseqartartut suliaannut tunngatillugu aammalu utoqqarnut tunngatillugu ataatsimut inatsisunik ilisimasaqarluarnissaq pingaaruteqarluni. Tamatumalu saniatigut Kalaallit Nunaanni inunnut ataasiakkaanut eqimattakkaanullu ilitersuinermi siunnersuinermilu ikiuussinnaasariaqarluni. Taamatut atorfeqarneq ukiumut AC-mik suliaqartup akissarsiaasa nalinginik naleqassasoq ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq.

Allattoqarfiup Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmi inissisimanissaata malunniutai pillugit ukiut marluk qaangiunneranni nalilersorneqarnissaat pillugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiusseqqullugit ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Siumumeersut aamma Inuit Ataqatigiinneersut Naalakkersuisunut **kaammattuutigaat**.

8. Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut kaammattuutigisaannut naapertuuttumik Naalakkersuisut allannguutissatut saqqummiussippata Inatsisissatut siunnersuut ilusimisut iluseqartillugu akuerineqassasoq ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Siumumeersut aamma Inuit Ataqatigiinneersut inassutigaat.

Ataatsimiititaliami ikinnerussuteqartut Demokraatit siunnersuut itigartinneqassasoq inassutigaat. Demokraatit isumaqarput utoqqaat atugaat, assersuutigalugu kommunitut toqqaannartumik paaqutarinninnermi isumassorneqarnissamillu pisariaqartitsisunut amerlanerusunik aningaasaliineq iluaqutaanerussasoq, taamaalilluni pitsaanerumik utoqqalinissaq tunngavissinneqarsinnaanerussammat. Demokraatit isumaqarput utoqqaat naammaginarumik ikiorneqartarnissaannut sulisunik ilinniarsimasut qaffasaanissamut nukiiit atorfeqassasut. Utoqqat paaqutarineqarnissaat isumassorneqarnissaallu pitsaanerusoq

14.11.2019

UKA2019/146

pilersinneqartariaqarpoq
pilersitsinerminngaanit.

malunnaatinik

passusisarfirmik

allaffissornermik

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiisumilu allassimasunut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Mala Høy Kúko
Siulittaasoq
Siumut

Stine Egede
Siulittaasup tullia
Inuit Ataqatigiit

Anna Wangenheim
Demokraatit

Aqqa Samuelsen
Inuit Ataqatigiit

Karl- Kristian Kruse
Siumut

Malene Vahl Rasmussen
Demokraatit

Mikivuk Thomassen
Inuit Ataqatigiit